

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

структурувати свої ідеї, добирати найвлучніші слова, уникати штамтів і канцеляризмів, дбати про чистоту мови як дзеркало чистоти й логіки мислення, вдало підібрані ігрові технології активують здатність ідентифікувати проблему, оцінити альтернативи й ухвалити свідоме рішення [2].

Отже, уміння застосовувати розсудливий аналіз під час роботи з різножанровими текстами, спроможність не вбити емоцію, а раціонально її інтегрувати в особистий досвід – важливий компонент сформованої особистості майбутнього вчителя-словесника. Варто пам'ятати, що сучасний здобувач освіти живе в епоху цифрової гуманітаристики – у світі гіпертекстів, подкастів, буктрейлерів та соціальних мереж. Розвинуте критичне мислення допоможе йому адаптувати класичний філологічний інструментарій до нових медіа, усвідомити, як змінюється сприйняття тексту в цифрову епоху, навчитися ефективно використовувати ці зміни в педагогічній практиці.

Список використаних джерел:

1. Національна рамка кваліфікацій. URL: <https://nqa.gov.ua/>
2. Писаренко Л. М. Гра як ефективний метод розвитку критичного мислення. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Том 32 (71). № 3. Ч. 2. 2021. С. 211–215.
3. Хом'як І. Розвиток критичного мислення у студентів-філологів. Українська мова і література в школі. 2019. № 1. С. 2–7.

ПЕТЛЯЄВА Віра Володимирівна

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

В умовах сучасного суспільства основним завданням вищої освіти є підготовка фахівця, здатного до самостійного мислення, професійного розвитку та ефективної діяльності в умовах швидких соціальних, економічних і технологічних змін.

Значний потенціал для розвитку критичного мислення має процес вивчення іноземної мови. Оволодіння іноземною мовою виходить за межі засвоєння лексико-граматичного матеріалу та передбачає активну роботу з автентичними джерелами інформації, аналіз різних точок зору, участь у дискусіях, розв'язання проблемних завдань і здійснення міжкультурної комунікації. Використання методів і технологій розвитку критичного мислення під час навчання іноземної мови сприяє формуванню в студентів умінь аналізувати, осмислювати та оцінювати інформацію, зіставляти різні погляди, аргументовано відстоювати власну позицію, робити обґрунтовані висновки та знаходити ефективні шляхи розв'язання проблем.

Розвиток критичного мислення в процесі іншомовної підготовки сприяє перетворенню студентів із пасивних споживачів інформації на активних учасників освітнього процесу. Вони навчаються не лише сприймати інформацію іноземною мовою, а й аналізувати її зміст, визначати логічність аргументів, виявляти суперечності, відрізняти факти від суджень і робити власні висновки. Такий підхід значно підвищує ефективність навчання, оскільки забезпечує усвідомлене засвоєння знань та їх практичне застосування в різних комунікативних ситуаціях.

Важливою перевагою розвитку критичного мислення під час вивчення іноземної мови є подолання мовного бар'єра. Коли студенти залучаються до обговорення актуальних проблем, аналізу реальних ситуацій або виконання творчих завдань, увага зосереджується не лише на правильності мовлення, а й на змісті висловлювання. Це сприяє розвитку впевненості у використанні іноземної мови та формуванню навичок ефективної комунікації.

Крім того, критичне мислення є важливим чинником розвитку міжкультурної компетентності. Ознайомлення з культурою, традиціями та суспільними особливостями інших країн допомагає студентам розширити світогляд, навчитися толерантно ставитися до різних поглядів і критично оцінювати поширені стереотипи. Завдяки цьому іншомовна освіта стає не лише засобом опанування мови, а й інструментом формування громадянської свідомості та культури міжкультурного діалогу.

Ефективність розвитку критичного мислення значною мірою залежить від використання в освітньому процесі інтерактивних методів навчання, які стимулюють пізнавальну активність студентів, сприяють формуванню навичок самостійного аналізу інформації та розвитку вмінь аргументованого висловлення власної думки. На відміну від традиційних методів навчання, де студент виступає переважно пасивним споживачем інформації, інтерактивні технології передбачають його активну участь у процесі здобуття знань, що створює сприятливі умови для формування критичного мислення.

Одним із найбільш ефективних методів є дискусії та дебати. Їх використання під час занять з іноземної мови дозволяє створити ситуації реального спілкування, у межах яких студенти мають можливість висловлювати власні погляди, аргументувати свої твердження, аналізувати позиції інших учасників та відстоювати власну точку зору. Участь у дебатах сприяє розвитку логічного мислення, уміння працювати з доказами та контраргументами, а також формує навички толерантного спілкування й конструктивного вирішення суперечливих питань. Важливим результатом такої діяльності є розвиток здатності розглядати проблему з різних позицій та об'єктивно оцінювати наявну інформацію.

Не менш важливе місце займає кейс-метод (Case Study), який базується на аналізі конкретних життєвих, професійних або соціальних ситуацій. Робота з кейсами дозволяє поєднати мовну практику з вирішенням реальних проблем, що

підвищує мотивацію студентів до навчання. Аналізуючи запропоновану ситуацію, студенти навчаються виявляти проблему, визначати її причини, прогнозувати можливі наслідки, порівнювати альтернативні варіанти дій та обирати найбільш доцільне рішення. Такий підхід розвиває здатність до критичного аналізу інформації, прийняття рішень в умовах невизначеності та застосування теоретичних знань у практичній діяльності.

Вагоме значення для розвитку аналітичних здібностей має метод «Фішбоун» («риб'ячий скелет»), розроблений для виявлення причинно-наслідкових зв'язків. Його використання допомагає студентам структурувати інформацію, виділяти ключові аспекти проблеми та встановлювати взаємозв'язки між окремими фактами і явищами. Під час роботи з іншомовними текстами цей метод дозволяє глибше зрозуміти зміст матеріалу, систематизувати отримані знання та розвивати навички логічного мислення.

Ефективним засобом розвитку творчого та критичного мислення є технологія РАФТ (Role – роль, Audience – аудиторія, Format – формат, Topic – тема). Виконуючи завдання за цією технологією, студенти мають змогу розглядати проблему з різних позицій, моделювати комунікативні ситуації та створювати власні тексти відповідно до визначених умов. Така діяльність сприяє розвитку креативності, навичок письмової комунікації та вміння адаптувати мовлення до конкретної ситуації спілкування. Крім того, технологія РАФТ стимулює студентів до глибшого осмислення проблематики та пошуку нестандартних рішень.

Особливу роль у формуванні критичного мислення відіграє робота з автентичними матеріалами іноземною мовою. Використання газетних статей, науково-популярних публікацій, відеорепортажів, подкастів, інтерв'ю та матеріалів соціальних мереж дозволяє студентам працювати з актуальною інформацією та знайомитися з реальними мовними моделями. Аналіз таких матеріалів спонукає до оцінювання достовірності джерел, виявлення фактів і суджень, пошуку прихованих смислів та аналізу способів впливу на аудиторію. Особливо актуальним це є в умовах інформаційного суспільства, коли студенти повинні вміти розпізнавати маніпулятивні технології, перевіряти інформацію та критично ставитися до повідомлень, які надходять із різних джерел.

Суттєвий потенціал для розвитку критичного мислення мають також проєктна діяльність, проблемно-пошукове навчання, мозковий штурм, метод «Шість капелюхів мислення» Едварда де Бона, технології кооперативного навчання та вебквести. Ці методи орієнтують студентів на самостійний пошук інформації, її аналіз і синтез, формування власних висновків та презентацію результатів роботи. У процесі виконання таких завдань студенти вчаться працювати в команді, аргументувати свої рішення, оцінювати різні точки зору та брати відповідальність за результати власної діяльності.

Таким чином, розвиток критичного мислення у процесі вивчення іноземної мови є важливою складовою сучасної професійної підготовки студентів. Він

сприяє формуванню навичок аналізу та оцінювання інформації, розвитку комунікативної компетентності, творчого потенціалу та міжкультурної обізнаності. Використання технологій розвитку критичного мислення підвищує ефективність іншомовної освіти та забезпечує підготовку конкурентоспроможних фахівців, здатних успішно діяти в умовах інформаційного суспільства та глобалізованого світу.

Список використаних джерел:

1. Шевцова Л., Валенкевич О. Розвиток критичного мислення як засобу формування мовленнєвих умінь та навичок // Українська полоністика. 2024. Вип. 22. DOI: 10.35433/2220-4555.22.2024.ped-7.
2. Шепель М. Є., Новаченко І. Г. Розвиток навичок критичного мислення у здобувачів економіко-управлінських спеціальностей на заняттях з іноземної мови // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2024. № 213. С. 255–260. DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-213-255-260.
3. Elder L., Paul R. The Miniature Guide to Critical Thinking Concepts and Tools. Foundation for Critical Thinking Press, 2020. 28 p.
4. Brookfield S. D. Teaching for Critical Thinking: Tools and Techniques to Help Students Question Their Assumptions. San Francisco : Jossey-Bass, 2012. 312 p.
5. Cottrell S. Critical Thinking Skills: Effective Analysis, Argument and Reflection. 3rd ed. London : Palgrave Macmillan, 2017. 376 p.

ПЕТРИКЕЙ Ольга Олексіївна

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Сучасні трансформаційні процеси в системі вищої освіти України спрямовані на підготовку компетентного, мобільного та конкурентоспроможного фахівця, здатного до самостійного мислення, творчого вирішення професійних завдань та ефективної педагогічної діяльності. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема розвитку критичного мислення майбутніх учителів фізичної культури як складової їхньої професійної компетентності.

Професійна діяльність учителя фізичної культури вимагає не лише високого рівня фізичної підготовки, але й здатності аналізувати педагогічні ситуації, приймати обґрунтовані рішення, оцінювати ефективність власної діяльності та діяльності учнів. Водночас традиційні методи навчання, які переважають у практиці підготовки здобувачів вищої освіти, не забезпечують достатнього рівня розвитку цих якостей.

Svitlana Pedchenko Development of critical thinking in applicants for the specialty a4.01 secondary education (Ukrainian language and literature)	Педченко Світлана Розвиток критичного мислення в здобувачів спеціальності а4.01 середня освіта (українська мова і література)	276
Vira Petliaieva Developing students' critical thinking in the process of learning a foreign language	Петляєва Віра Розвиток критичного мислення студентів у процесі вивчення іноземної мови	278
Olha Petrykei Interactive teaching methods as a means of developing critical thinking in future physical education teachers	Петрикей Ольга Інтерактивні методи навчання як засіб розвитку критичного мислення майбутніх вчителів фізичного виховання	281
Olesia Pylyp Innovative approaches to improving modern methods of teaching violin bachelor of musical arts	Пилип Олеся Інноваційні підходи до удосконалення сучасної методики навчання гри на скрипці бакалаврів музичного мистецтва	284
Kateryna Pidporinova Music education and critical thinking: ways of interacting	Музична освіта і критичне мислення: шляхи взаємодії	290
Svitlana Pozniakova Critical and creative thinking as components of professional training for applicants in forestry and horticulture	Критичне та креативне мислення як складові професійної підготовки здобувачів лісового і садово-паркового господарства	294
Natalia Polievoda Visualization as an effective means of learning the Ukrainian language in the conditions of online and distance learning	Полєводова Наталія Візуалізація як дієвий засіб вивчення української мови в умовах нуш і дистанційного навчання	299
Anastasiia Poliakova Critical interpretation of experimental data in plant physiology as a basis for developing students' research skills	Полякова Анастасія Критична інтерпретація експериментальних даних з фізіології рослин як основа для розвитку дослідницьких навичок студентів	303
Maksim Potapenko Critical analysis of sources in Ukrainian history lessons as a tool for developing national identity of	Потاپенко Максим Критичне опрацювання джерел на уроках історії	306